

Kulturdepartementet

Dato: 28. februar 2020

Innspill til ny museumsmelding

Vi takker for muligheten til å komme med innspill til ny museumsmelding. Det er flere forhold vi mener en melding for hele museumsfeltet bør ta særlig hensyn til. Dagens museumslandskap i Norge er variert, både med tanke på størrelse, opphavshistorikk, eierskapsstruktur og styringslinjer. Det er meget ambisiøst å utforme en stortingsmelding på tvers av en slik variasjon av flere årsaker. En opplagt, men likevel paradoksalt utfordring er at museene er tilkjent samme samfunnsoppdrag, *forskning, (samlings)forvaltning og formidling*, selv om forutsetningene for å håndtere disse oppgavene er svært forskjellige, både historisk, museumsfaglig, økonomisk og administrativt betraktet. Museumsfeltet har også vært gjenstand for ulike reformer, som har skapt ulik utvikling for museene under ulike departement og styringslinjer.

Kulturhistorisk museum (KHM) vil innledningsvis peke på at tidligere museumsreformer (ikke minst ABM-reformen) hadde en klar ambisjon om å homogenisere museumsfeltet, blant annet gjennom konsolideringer. ABM-reformen har utvilsomt styrket museene gjennom konsolideringsprosessene. Det er likevel grunn til å påpeke at museumsfeltet fremdeles er preget av ulike forutsetninger. Ulike arbeidsoppgaver og ulike roller kan imidlertid være et grunnlag for samarbeid og arbeidsdeling og bør derfor *sees på som et mulighetsrom*. En ny museumsmelding bør i større grad enn styringsdokumentene fra tidligere reformer, vektlegge *samarbeidspotensialet i forskjelligheten*.

Flere stortingsmeldinger har pekt på behovet for økt samarbeid og samhandling mellom universitetsmuseene og øvrige museer. Vi ønsker med dette innspillet å skissere mulighetene for å utvikle slike samarbeidsflater.

Museene og forskningsoppdraget

KHM mener den nye museumsmeldingen må gi en forventningsavklaring ovenfor museene med hensyn til forskningsoppdraget. Kulturrådets undersøkelser viser at forskningskapasiteten og -kvaliteten varierer. Forskning er den delen av museenes kjernevirksomhet som kommer svakest ut ved de aller fleste museer i Kulturrådets vurdering av museene og der forskjellene museer og regioner imellom er størst. Det er imidlertid flere tegn til en mer positiv utvikling i sektoren. Blant annet har antallet museumsansatte med PhD-grad økt merkbart de siste årene, noe som uten tvil på sikt vil føre til en heving av forskningsaktiviteten og -kvaliteten. KHM mener at denne typen langsiktig kompetansebygging er bærekraftige investeringer i sektoren som bør gis særlig oppmerksomhet i meldingen. Vi kommer tilbake til dette punktet i større detalj under vår behandling av erfaringene fra Stortingsmeldingen (STM) *Tingenes tale* fra 2008.

Forskningsaktivitet henger nøye sammen med faktorer som eiermodell og økonomi/ressursprioriteringer. Eiermodeller som styrker museenes autonomi og som gir mulighet for prioritering av forskningsoppgaver på lik linje med museenes øvrige samfunnsoppdrag, vil utvilsomt også styrke forskningsvirksomheten i sektoren.

Ressurstilgang, både i form av personell og økonomi vil likevel være et avgjørende rammeverk for om en forskningsinstitusjon lykkes eller ikke. Signalene fra regjeringen de siste årene har vært at staten ikke ønsker en vekst i overføringene til offentlig sektor. Tiltak som effektiviserings- og avbyråkratiseringskutt har rammet museumssektoren sterkt og redusert institusjonenes handlingsrom. Dersom denne politiske linjen følges opp, bør man i arbeidet med museumssektoren vurdere kritisk hvilke tiltak som med knappe økonomiske rammer, kan gi stor uttelling på forskningssiden.

Et slikt tiltak bør være å definere hvilke føringer som skal ligge til grunn for forskningsaktivitet ved museene og således også avklare til hvilke museer det skal stilles forventninger om forskning. Institusjonene bør selv få anledning til å velge strategisk om en ønsker å satse på å nå en slik standard. Grupperingen av museer som arbeider som forskningsinstitusjoner vil dermed bli dynamisk og basert på aktive og strategiske valg.

For museer som velger ikke å satse på forskning bør meldingen skissere mulige samarbeidsrelasjoner mot forskningsinstitusjoner og foreslå tiltak som kan virke kompetansehevende for disse fagmiljøene. Her finnes det internasjonalt mange interessante eksempler på hvordan museumsinstitusjoner som har valgt å satse aktivt på samfunnsoppgavene forvaltning og formidling, også har klart å skape gode samarbeidsrelasjoner til forskningsinstitusjoner, relasjoner som har vært gjensidig berikende.

Det er tidligere foreslått at man skal etablere utlysninger særskilt rettet mot museene og at museenes forskning skal evalueres på annet grunnlag enn øvrig forskning (STM om Humaniora). Dette vil, etter vår oppfatning, være en svært uheldig utvikling. All erfaring tilsier at det er i fri konkurranse og med samme krav til standard og kvalitet, at de gode prosjektene og resultatene utvikles. Å lage særskilte kriterier for museene vil kunne bidra til annenrangs forskning og B-stempel på museene som forskningsmiljøer.

Erfaringene fra STM *Tingenes tale*

Nyere evalueringer (HUMEVAL fra NFR) har vist at universitetsmuseene har hatt en rivende utvikling som forskningsinstitusjoner. En viktig del av forklaringen på hvorfor universitetsmuseene har hatt så sterk utvikling, er stortingsmeldingen *Tingenes tale* fra 2008. Føringerne fra denne er etter vår oppfatning fremdeles aktuelle som kvalitetshevningstrategi. To grep var viktige i oppfølgingen av *Tingenes tale* med tanke på å styrke forskningen, nemlig etablering av forskerskoler og forskernettverk.

Forskerskoler

Det viktigste grepet for kvalitetshevning innen universitetsmuseenes forskning var etablering av internasjonale forskerskoler for PhD-utdanningen. Det ble opprettet en forskerskole i biosystematikk og en eksisterende forskerskole i arkeologi ble videreutviklet med tanke på tettere integrering av og større relevans for universitetsmuseene.

Forskerskolene har sikret universitetsmuseenes stipendiater tilgang på de fremste lærerkreftene internasjonalt, de nyeste forskningsresultatene, teoretisk utfordrende problemstillinger og analyser. I tillegg har skolene skapt et nettverk for PhD-studerende i hele Nord-Europa som grunnlag for en internasjonalt orientert karriere. Forskerskolene representerer dermed en langsiktig strategi for kvalitetshevning fordi den retter seg mot strategisk kompetansebygging tidlig i karrieren.

En opplagt mulighet for samarbeid mellom KUD-museene og universitetsmuseene vil være å inkludere PhD-stipendiatene ved KUD-museene i KUD-museenes forskerskoler. Kunnskapsdepartementet/Norsk

forskningsråd (NFR) finansierer i dag ordningen med forskerskoler fram til 2020. Ved å bygge videre på de eksisterende skolene kan man nytte seg av gevinstene fra tidligere investeringer, komme raskere i gang med undervisning og bygge på eksisterende erfaring. Erfaringene fra forskerskolen i arkeologi viser også at de eksisterende skolene raskt kan utvide og tilpasse undervisningsporteføljen.

KHMs anbefaling er å finansiere skolene videre i fem nye år under forutsetning av at forskerskolene inkluderer alle museumsstipendiatene og utvider undervisningstilbudet slik at det har relevans også for KUD-museene. Ordningen kan evalueres etter fem år med mulighet for forlengelse.

KHM mener at en fornyelse av driften av de eksisterende forskerskolene bør kombineres med en investering i PhD-stillinger i museumsssektoren (KUD-museene) som for eksempel kan håndteres på samme måte som NFR i dag håndterer såkalte offentlig sektor PhD'er, men da øremerket museene. Vi vil anbefale et spleiselag der KD finansierer skolene, mens KUD investerer i nye stipendiathjemler for KUD-museene.

Forskernettverk

Det andre grepet som ble gjort i oppfølgingen av *Tingenes tale* var å etablere forskernettverk på tvers av museene som også involverte andre forskere og forskningsmiljøer i Universitets- og høyskolesektoren (UH-sektoren). Nettverkene la grunnlaget for å utvikle forskergrupper som arbeidet fram prosjekter med eksternfinansiering (NFR). Universitetsmuseene har lyktes med flere slike prosjekter. Disse eksternfinansierte prosjektene er tildelt i fri konkurranse med alle forskermiljøer i Norge.

I stedet for skjermet forskning som Humaniorameldingen foreslår, vil vi heller anbefale en investering i nettverksbygging mellom KUD-museene og UH-sektoren som kan danne grunnlag for utviklingen av konkurransedyktige forskningsprosjekter.

KHM innser at det er en utfordring at NFR har endret akkrediteringsregler for å søke forskningsmidler, der kun to KUD-finansierte museer i dag regnes som akkrediterte forskningsinstitusjoner. Det er også en utfordring at museene heller ikke lenger kan inngå som forskningspartnere i forskningsprosjekter med akkrediterte institusjoner. NFR åpner imidlertid opp for at andre typer samarbeid kan inngå som komponenter i slike prosjekter, finansiert av andre midler enn bevilgninger fra NFR. Nettverkssamarbeid av typen som ble utviklet i etterkant av *Tingenes tale*, kan være eksempel på slikt samarbeid, eventuelt kan andre virkemidler som mobiliserer andre aspekter av museenes samfunnsoppdrag, legges til grunn.

I tillegg bør NFR satse på HUMSAM-utlysninger med generell relevans som mobiliserer historiske perspektiver, men der fri konkurranse sikrer kvaliteten på prosjektene og åpner for sektorovergripende samarbeid. Stortingsmeldingen om museer bør åpne for slike satsinger.

KHM vil påpeke at oppbygging av forskningsmiljøer krever langsiktig arbeid og tydelige prioriteringer over tid. Museumsmeldingen bør legge grunnlaget for at de museumsinstitusjonene som har tydelig definert strategi for å utvikle forskningsmiljøer, prioriteres. Langsiktig kompetansebygging gjennom stipendiatorordninger og samarbeid med UH-sektoren er etter vår oppfatning et av de viktigste tiltakene for å løfte forskningen i museumsssektoren på sikt. Universitetsmuseene kan ha en viktig brobyggerrolle i denne sammenhengen som museale kompetansesenter for forskning.

Museene og forvaltningsopdraget

Rekruttering og kompetansebehov

Den offentlige forvaltningen innen kulturarvsfeltet har uttrykt bekymring over rekrutteringssituasjonen. Fag som arkeologi, konservering, arkitektur og til dels kunsthistorie har fremdeles en sterk kunnskapskjede som går mellom forskning, utdanning og kunnskap i bruk. På øvrige fagområder er imidlertid kjeden brutt ved at det ikke lenger tilbys spesialisert utdanning innen kulturhistoriske fag. Både museer og andre forvaltningsinstitusjoner er berørt av kompetansemangelen. Dette er kritisk for forståelsen av kulturarvsfeltet i offentlig ordskifte, men skaper også problemer for museene med å vedlikeholde kunnskapsfelt og samlingsforståelse.

En ny museumsmelding bør beskrive en satsning for å styrke kompetansen og utdanningen innen kultur- og naturavsrelaterte fag. Et bedre samarbeid med UH-sektoren, med tanke på å sikre stabil kompetanse- og kunnskapsoverføring, vil være et viktig grep, som også på sikt vil styrke den museale forskningsaktiviteten.

En opplagt vei mot å utvikle en slik satsning på styrket kompetanse, er å knytte kultur- og naturavsforvaltningens kompetansebehov til tiltakene for å styrke og verne utsatte fag ved universitetene og i denne sammenhengen beskrive hvordan museene selv kan bidra til å sikre kompetanseutvikling og overføring i samarbeid med utdannings- og forskningsinstitusjonene. Museene kan både være viktige læringsarenaer og operative kompetansemiljøer som vil styrke kvaliteten og dybden på undervisningen. Videre bør de fire gamle universitetene (BOTT-universitetene) komme sammen om å finne en hensiktsmessig arbeidsdeling dem imellom for å sikre utdanning i små og utsatte fag.

Digitalisering og digital sammenstilling av samlingene

Museenes samlinger er varierte, i omfang og innhold, tilstand og systematikk. En rekke tiltak har blitt gjennomført for å styrke museenes samlingsforvaltning, men det er likevel fortsatt et behov for å fremme tiltak som styrker museenes handlingsrom og arbeid med å prioritere i samlingene og som samtidig setter mangfoldet av museumssamlinger inn i en større sammenheng. Her ligger det et stort potensiale i digitalisering og digital sammenstilling av samlingene. Særlig tiltak som sikrer samkjøring og integrering av eksisterende digitale systemer innenfor kulturarvsfeltet, og som bidrar til å gjøre museenes digitale data mer tilgjengelige for forskning, forvaltning og formidling er nødvendige.

Prosjektet ADED «Archaeological Digital Excavation Documentation» er et eksempel på en slik digital samkjøring. Prosjektet som ledes av Kulturhistorisk museum har som mål å øke tilgjengeligheten av arkeologisk og vitenskapelig utgravningsdokumentasjon gjennom en nasjonal digital infrastruktur. Slik etableres det en plattform hvor eksisterende data og ressurser blir aktivert på tvers av regionene og dermed skaper nye muligheter både for forskning og forvaltning. Prosjektet er finansiert av Norges forskningsråd, og pågår fra august 2018 til mars 2021. Riksantikvaren og de andre universitetsmuseene er partnere i prosjektet. Dataene som blir tilgjengelig gjennom ADED illustrerer også den nære sammenhengen mellom forvaltning og forskning. Den langt overveiende delen av dokumentasjonen er fra forvaltnings initierte arkeologiske undersøkelser, og denne dokumentasjonen er sentral i forskning og videre forvaltning av faste fornminner. Den digitale tilgangen på disse dataene gjennom ADED vil gi grunnlag for ny forskning og nye metoder innen arkeologien.

Gjennom samarbeidsorganet MUSIT har Universitetsmuseene utviklet felles databaseløsninger for sine samlinger. En grunntanke i MUSIT-samarbeidet er at vitenskapelige databaser muliggjør og støtter forskning på og forvaltning av samlingene. Som et resultat av MUSIT-samarbeidet har universitetsmuseene nasjonale datasett som gjøres samlet tilgjengelig for forskning, forvaltning og formidling. MUSIT er på denne måten en nasjonal infrastruktur for universitetsmuseene, og setter Norge i en særstilling når det gjelder tilgang på arkeologisk kildemateriale. MUSIT-samarbeidet ble evaluert av Deloitte i 2019 og på grunnlag av deres rapport, «Evaluering av universitetsmuseenes IT organisasjon MUSIT», gjennomføres det nå en samlet vurdering av MUSIT samarbeidet med tanke på framtidige, strategiske valg.

Ved universitetet i Oslo har man gjennomført en såkalt Hub/node-organisering av IT-støtte til forskning. Dette går ut på at man har en sentral kompetansehubsom knytter til seg nærliggende miljøer og forskningsgrupper andre steder som noder. Huben er kjernen og plasseres i et tungt fagmiljø. Forskere og forskergrupper som har sammenfallende eller nærliggende kompetanse- og ressursbehov og andre som kan bidra er så tilknyttet som noder. En slik modell kan med fordel overføres for å imøtekomme museenes digitale utfordringer. Etablerte kompetansemiljøer innen ulike digitale satsninger knytter til seg fagmiljøer ved andre museer. KHM leder i dag hub-node-strukturen HumGIS ved Universitetet i Oslo. HumGIS arbeider med GIS i humaniora.

Museene og formidlingsoppdraget

Flere stortingsmeldinger (Humaniorameldingen, Kulturmeldingen osv) har beskrevet behovet for bedre digitalisering av museumssamlingene som grunnlag for en bredere og mer demokratisk formidling ved museene. Også i museumssektoren står en overfor en digital transformasjon. Utfordringer som skisseres, er særlig knyttet til å ta i bruk ny teknologi, digital kapasitet og kompetanse, samt utvikle digitale forretningsmodeller for tilgjengeliggjorte kulturarvsdata. For Kulturhistorisk museum vil hovedutfordringen framover være å finne gode løsninger for å gjøre eksisterende digitale data tilgjengelig for alle. Tekst og bilder er gjort tilgjengelig med en Creative Commons lisens (for bilder: CC 4.0 BY-SA). Nye dokumentasjonsmetoder er kommet til, og det er nødvendig å utvikle gode plattformer der nye dokumentasjonsteknologier kan gi ny innsikt og økt interesse for kunnskapen samlingene kan gi. Vi oppfatter dette som allmenne utfordringer innen museumsfeltet og således relevant for museumsmeldingen.

Interessen for 3D-dokumentasjon har økt kraftig de siste årene. Det henger både sammen med utvikling av ny programvare for å skape og presentere 3D-modellene, og at det er mulig for flere å få tilgang på tilstrekkelig datakraft til å generere 3D-modeller. Utvikling av 3D-printere har også bidratt til å øke interessen for denne teknologien. KHM har høy ekspertise på 3D-skanning av gjenstander, og ville kunne fungere som et kompetansesenter, eller en hub i et hub-node-system for 3D-dokumentasjon og 3D-visualisering blant norske museer.

Felles for alle dokumentasjonsformer er at kvaliteten på metadataene, hvordan en kan søke opp data, er vesentlig. Universitetsmuseene har arbeidet seg gjennom en grunnleggende registrering av de arkeologiske, etnografiske og numismatiske samlingene. Dette danner et svært godt grunnlag for formidling. Det er likevel ikke slik at det digitaliserte materialet uten videre kan brukes som det er. I de fleste tilfellene vil det kreve ulik grad av bearbeiding og tilrettelegging for ulike brukergrupper.

Digitaliserte samlinger er også grunnlag for internasjonalisering. Dette er viktig for å knytte forbindelser med opphavssamfunn, der gjenstandene som nå er i våre museumssamlinger ble produsert og brukt. Digitaliserte samlinger muliggjør innhenting av ny informasjon om gjenstandene, og revitalisering av sagn og minner som kan knyttes til dem. Det gir også grunnlag for dialog og samarbeid rundt kulturarvsspørsmål og historisk forankret identitet.

Folkeforskning eller Citizen science er framholdt som et viktig tiltak for å demokratisere kunnskap og skape interesse for forskningsprosessen. Slik aktivitet kan være et viktig og poengtert virkemiddel i arbeidet med digitalisering av samlingene. Satsing på folkeforskning krever stor innsats gjennom tilrettelegging av gode brukergrensesnitt og et stort nok volum av oppgaver til dem som er interessert i å delta. Folkeforskning kan for eksempel gi gode muligheter til å berike tagging og dermed søkbarhet i digitalisert materiale, men det krever relativt store ressurser til tilrettelegging. Slike tiltak må derfor ses i sammenheng med samlingenes karakter og funksjon (jevnfør avsnittet over). Med godt rammeverk kan folkeforskning være gjensidig berikende virksomhet, både for museene og for frivillige. Uten slikt rammeverk kan slike initiativ skape store utfordringer. Museumsmeldingen bør derfor beskrive satsningsområder og realistisk investeringsnivå for slike tiltak.

Museumslov

Som del av et internasjonalt forsknings- og museumslandskap, er det tydelig for KHM at kulturminnekriminalitet, særlig knyttet til et raskt ekspanderende internasjonalt kunstmarked, kreativ bruk av internett for lysskye transaksjoner, og reorganisering av store, internasjonale museer til kommersielle aktører, er et økende problem. Norge har svart på disse utfordringene ved å ratifisere en rekke internasjonale konvensjoner. Problemet er imidlertid at det ikke er knyttet noen juridiske eller strafferettslige sanksjoner til brudd på konvensjonene. Deler av konvensjonenes bestemmelser er riktignok håndtert gjennom kulturminneloven, men det er betydelige deler av avtaleverket som ikke er forankret i norsk lovverk og som i stor grad berører KUDs ansvarsområde. En ny museumslov bør ta denne utfordringen på alvor og åpne for å starte arbeidet med å lovfeste de forpliktelsene som Norge har tatt på seg gjennom konvensjonene.

Når det gjelder ønsket om at en ny lov skal akkreditere museer, er KHM oppfatning at regjeringens viktigste verktøy for å regulere museumsfeltet ikke er lover, men bevilgningspolitikken med de vilkårene som følger der. Nettopp av samme grunn er vi også mindre bekymret for at armlengdes avstand-prinsippet ikke er lovfestet i dag. Den grunnleggende utfordringen for museumsfeltet er ikke mangel på museumslov, men en flytting av offentlige overføringer fra generell drift til øremerkede tiltak initiert utenfor museumssektoren. En slik strukturell endring bør veiledes av klare og langsiktige strategiske ambisjoner for museumsfeltet – hvilket vi naturlig nok forventer at museumsmeldingen gir.

Eierskapsstruktur

Eierskaps- og styringsstrukturen for museumssektoren er gjerne oppe til vurdering når museumssektoren behandles som helhet. Grunnen til det er at disse strukturene i dag er sammensatte og historisk betingede. KHM vil påpeke verdien av å beholde en styrings- og eierskapsstruktur på tvers av departementene, fordi oppgaveporteføljen og funksjonene til museene er ulike. Alle departementene skjøtter oppgaver som også har en historisk forankring. En styrings- og eierstruktur som omfatter ulike departementer og styringsenheter, er et viktig virkemiddel for å bevare forståelsen for den historiske betydningen og konteksten for dagens offentlige virksomhet og således en viktig del av et velfungerende demokrati.

Nasjonalmuseum?

Med jevne mellomrom kommer tanken opp om at Norge bør ha et lite knippe nasjonalmuseer i Oslo som dekker landets natur-, kultur- og kunsthistorie. Dette ble også foreslått av det såkalte Hagenutvalget som utredet regionreformen. KHM vil i dette spørsmålet anbefale regjeringen å følge landets historiske tradisjon på dette området og satse på en *strategisk* regionalisering av institusjoner med ansvar for landets historie. Med strategisk mener vi her at man sørger for at museal kompetanse og sterke museumsinstitusjoner er representert innenfor alle landsdelene (Sør- og Østlandet, Vestlandet, Midt- og Nord-Norge), men etablert på nivået *over* og uavhengig av, dagens regionsstruktur. Sistnevnte framstår som både vilkårlig og for lite konsolidert til å utgjøre grunnlaget for en langsiktig museumspolitik. Ordningen med *strategisk* regionalisering ble i NOU *Kunnskap for fellesskapet* fra 2006 beskrevet som en desentralisert nasjonalmuseumsstruktur. Ordningen legger grunnlag for en hensiktsmessig og langsiktig nasjonal arbeidsdeling. KHM mener dette systemet fungerer like godt for forvaltningen av kulturhistorie som for forvaltningen av natur- og kunsthistorie. KHM vil framholde at koblingen mellom universitetsmuseene og landets breddeuniversiteter har sikret en god balanse mellom regionalisering, stabilitet og kompetansebygging. Ordningen har vært en av landets mest stabile forvaltningsformer som har sikret høy kvalitet og langsiktig forvaltning i hele landet. Koblingen mellom utdanning, forvaltning, forskning og kunnskap i bruk vil kunne være verdifull på tvers av de ulike fagområdene som museumsfeltet rommer.

Samarbeid basert på komplementære roller og kompetanser

Resonnementet rundt det manglende behovet for nasjonalmuseum leder over i KHM's avsluttende betraktninger rundt ny museumsmelding. Dette berører potensialet som ligger i samarbeid basert på komplementære roller og kompetanser.

Det ligger et utvilsomt potensial for kunnskapsbasert samarbeid i det sammensatte og varierende museumslandskapet, der mange museumsmiljøer kan være ressurser for kunnskapsproduksjon, skape kreativ formidling og langsiktig, hensiktsmessig samlingsforvaltning. I dagens museumslandskap finnes det allerede ulike kompetansemiljøer som bør ha et særlig ansvar for disse oppgavene i en nasjonal sammenheng. Slike kompetansemiljøer kan være en ressurs for samarbeid innen landsdelen, og også nasjonalt.

Stortingsmeldingen *Tingenes Tale* anbefaler nasjonal arbeidsdeling mellom universitetsmuseene. På dette punktet har det imidlertid vist seg vanskelig å følge opp føringene. Årsakene til dette er sammensatte, der også universitetspolitiske, distriktpolitiske og forvaltningsmessige hensyn og bestemmelser hører med i forklaringen. Komplementært samarbeid på regionalt nivå eller landsdelsnivå bør imidlertid være langt enklere, uten at man dermed kan si at ambisjonen om et nasjonalt samarbeid må være fåfengt.

En presis analyse av museumsfeltets samlede kompetanse og en tydelig differensiering av denne, vil kunne legge grunn for et omfattende samarbeid basert på ulike roller og kompetanser. KHM vil påpeke at denne typen arbeidsdeling allerede ligger til grunn for definisjonen av universitetsmuseenes rolle på universitetene; og har i denne sammenhengen skapt tydelige og stabile samarbeidsrelasjoner. At sterkt kompetitive miljøer, som universitetene må sies å være, har lyktes med denne typen samarbeid, viser potensialet for museumsfeltet som helhet. Vår anbefaling er derfor at museumsmeldingen beskriver hvordan slikt samarbeid basert på komplementære roller og funksjoner, kan legges til grunn lokalt, regionalt og nasjonalt. *Ulike roller og differensiert samfunnsoppdrag er etter vår oppfatning nøkkelbegreper i et slikt arbeid.*

KHM har det siste tiåret hatt en markant økning i samarbeidet med lokale og regionale museer både hva gjelder forskning, forvaltning og formidlingstiltak. Dette kan ses i sammenheng med ABM-formen, som utvilsomt har bidratt til å styrke museene både faglig og i forhold til ivaretagelsen av samlingenes sikkerhet. Ikke minst har dette skapt et bedre grunnlag for samarbeid omkring utstillinger og utlån av gjenstander fra KHMs samlinger. Slike samarbeidsprosjekter har ofte sitt utspring i gjennomførte arkeologiske utgravninger i nærmiljøet, og er dermed viktige for formidlingen av undersøkelsens resultater til lokalbefolkningen. Den nye museumsmeldingen bør derfor synliggjøre behovet for å støtte og styrke utvikling av etablerte miljøer med spesialisert kompetanse innen forskning, konservering, dokumentasjon og digitalisering på og av kulturminner og legge til rette for økt samarbeid og rådgivning opp mot regional forvaltning.

Nasjonalt, regionalt og lokalt samarbeid – Eksempler fra KHM

I Meld. St. 22 (2015-2016) *Nye folkevalgte regioner – rolle, struktur og oppgaver* fremgår det at «Kulturminnefeltet kan aktualiseres ved at kulturminnernes potensiale som ressurs for næringsutvikling og verdiskaping styrkes, og ved at kulturminnene brukes aktivt i utviklingen av lokalsamfunn.»

Vår erfaring er at de mest vellykkede og bærekraftige verdiskapningsprosjektene er de som har hatt en solid faglig forankring og som er basert på et velfungerende samarbeid på tvers av forvaltningsnivåer og institusjonsgrenser. Et godt eksempel på dette er samspillet mellom Nordvegen historiesenter og Kongsgårdprosjektet Avaldsnes, som involverer alle de tre forvaltningsnivåene og hvor Kulturhistorisk museum ivaretar forskningsperspektivet og kunnskapsutviklingen.

Et annet eksempel er knyttet til forskning, forvaltning og formidling av arkeologiske kulturminner og gjenstander som kommer for dagen som følge av klimaendringer og nedsmeltingen av snøfonner i høyfjellet. Det pågående samarbeidet mellom tidligere Oppland fylkeskommune, Kulturhistorisk museum, stiftelsen Norsk fjellmuseum i Lom og Klimapark 2469 AS samt en rekke nasjonale og internasjonale forskningsmiljøer innenfor arkeologi, klima og naturvitenskap gir enestående resultater og synergier på både internasjonalt, nasjonalt, regionalt og lokalt nivå.

KHM har i en lengre periode arbeidet for å etablere en nasjonal distribuert forskningsinfrastruktur innen høyteknologisk utstyr og naturvitenskapelige analysefasiliteter for kulturarvsfeltet, SciCult (Science for Cultural heritage). SciCult er et initiativ som springer ut fra laboratoriefasilitetene som er bygget opp gjennom prosjektet Saving Oseberg. En slik distribuert nasjonal forskningsinfrastruktur kan bidra til å etablere et samlet forskningssamarbeid innen kunst- og kulturarvsfeltet og dermed realisere et forskningspotensiale som i dag ikke er tilstrekkelig utnyttet. Pr i dag har følgende organisasjoner og museer signert intensjonsavtale om samarbeid: NTNU-Vitenskapsmuseet, NTNU- Colourlab, Arkivverket, Nasjonalbiblioteket, Niku, Munchmuseet, Nasjonalmuseet, Norsk Folkemuseum/Maritimt Museum, Institutt for Kjemi – UiO, UiB- Universitetsmuseet, UiS- Arkeologisk Museum Stavanger, UIO Naturhistorisk museum, UiO institutt for Geofag, Uio-Institutt for arkeologi, konservering og historiske studier og Sintef. Gjennom søknad til og tilslag på midler fra forskningsrådets INFRA utlysning i 2020 vil SciCult formelt kunne etableres. KHM leder og koordinerer dette arbeidet.

Med hilsen

Håkon Glørstad
museumsdirektør

Dokumentet er elektronisk produsert og godkjent ved UiO i tråd med UiOs reglement for elektronisk godkjenning.